

KAKO SMO U CKR ZAMISLILI ODGOJ I OBRAZOVANJE DAROVITIH I UČENIKA S TEŠKOĆAMA

Zrinka Ristić Dedić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

POSEBNE
POTREBE

NAČELO INKLUZIVNOSTI U TEMELJIMA CKR

- Puna uključenost djece i učenika u odgojno-obrazovni proces, posebice onih koji su izloženi marginalizaciji i riziku od isključenosti
- Svakom djetetu i učeniku osigurati okruženje i pružiti specifičnu podršku koja u najvećoj mogućoj mjeri pridonosi razvoju njegovih punih potencijala
- Prihvaća se jedinstvenost svakog djeteta i činjenica da se djeca razvijaju i napreduju na različite načine i različitom brzinom
- Nastoji se osigurati maksimalno individualiziran i prilagodljiv odgojno-obrazovni pristup koji omogućuje zadovoljenje posebnih potreba djece te prepoznavanje i poticanje njihovih identiteta, sposobnosti i talenata
- Svoj se djeci želi pružiti podrška (intelektualna, socijalna, emocionalna) u ostvarivanju ciljeva učenja i korištenju širokih mogućnosti koje pruža kurikulum
- Osigurava se veći stupanj slobode u izboru sadržaja, metoda i oblika rada

OBILJEŽJA KURIKULUMA

- Uravnotežena zastupljenost odgojno-obrazovnih područja
- Odgovarajuća širina i dubina
- Koherentnost kurikuluma
- Relevantnost kurikuluma
- Zanimljivost kurikuluma
- Usmjerenje k otvorenosti
- Usmjerenje k ishodima

DOKUMENTI CKR

- U prvoj dionici CKR izrađeni su kurikularni dokumenti za redovne programe u osnovnim i srednjim školama

NACIONALNI
DOKUMENT

Okvir za poticanje iskustava učenja i vrednovanje postignuća darovite djece i učenika

PRIJEDLOG

VELJAČA 2016.

NACIONALNI
DOKUMENT

Okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama

PRIJEDLOG

VELJAČA 2016.

GLAVNE IDEJE OKVIRA ZA DAROVITE UČENIKE

NAČELA OKVIRA

Jednakost prilika u odgoju i obrazovanju. Sustav osigurava okružje i pruža podršku koja u najvećoj mogućoj mjeri pridonosi razvoju njihovih potencijala i omogućava zadovoljavanje njihovih različitih odgojno-obrazovnih potreba.

Uvažavanje prava na različitost. Prepoznavanje i poticanje raznolikosti potencijala i iskustava djece, vodeći računa o jedinstvenosti svake osobe. Odgovaranje na različite, višestruke i promjenjive odgojno-obrazovne potrebe darovitih.

Uključivost. Darovita djeca i učenici žive u svim dijelovima društva i u svim krajevima Republike Hrvatske te mogu potjecati iz vrlo različitih sredina, zajednica i obitelji. Zato je važno osigurati kvalitetnu brigu o darovitima u svim odgojno-obrazovnim ustanovama i ostvariti mogućnost zadovoljavanja potreba djece i učenika unutar svakoga dječjeg vrtića i svake škole.

Razvojnost i težnja prema izvrsnosti. Podrška darovitima u korištenju svojih iznimnih sposobnosti za razvoj kompetencija koje im omogućavaju uspješno sudjelovanje u odgoju i obrazovanju te produktivno djelovanje u društvu.

NAČELA OKVIRA

Odgovornost i autonomija djelovanja. Odgojno-obrazovne ustanove imaju obvezu odgovoriti na odgojno-obrazovne potrebe darovitih te pružiti kvalitetna iskustva učenja i podršku razvoju i odrastanju svakom darovitom djetetu i učeniku. Pritom imaju autonomiju u osmišljavanju vlastitih kurikuluma i pristupa učenju i poučavanju darovitih.

Sustavnost brige za darovite. Kontinuirana, sveobuhvatna i promišljena podrška od ulaska u odgojno-obrazovni sustav do kraja odgoja i obrazovanja.

Suradnja i otvorenost. Suradnja svih sudionika odgojno-obrazovnoga procesa unutar pojedinih dječjih vrtića i škola, suradnja različitih institucija i organizacija unutar i izvan odgojno-obrazovnoga sustava te partnerstvo škola i obitelji s darovitom djecom. Posebnu ulogu u osmišljavanju i strukturiranju rada s darovitima ima stručni tim za darovite.

TKO SU DAROVITA DJECA I UČENICI?

- Vrlo heterogena skupina
- Darovitost može doći do izražaja u brojnim područjima ljudske djelatnosti, u školskom i izvanškolskom kontekstu.
- Sklop osobina, visoko natprosječnih općih ili specifičnih sposobnosti, visokoga stupnja kreativnosti i motivacije koji darovitima omogućava razvijanje izvanrednih kompetencija i dosljedno postizanje izrazito natprosječnih postignuća i/ili uradaka u jednome ili više područja.
- Razlikujemo potencijalnu od ostvarene darovitosti.
- Istaknute osobine darovitih vidljive su od rane dobi.
- Darovitost se može različito manifestirati u pojedinim razvojnim razdobljima.
- Osobine darovitih razlikuju se ovisno o području darovitosti djeteta/učenika.

OSOBINE DAROVITIH s visokim općim intelektualnim sposobnostima

INTELEKTUALNE OSOBINE	OSOBINE LIČNOSTI
<ul style="list-style-type: none">▪ visok stupanj opće inteligencije i naročito visok stupanj neke specifične sposobnosti▪ visokorazvijena sposobnost rezoniranja i logičkoga zaključivanja▪ visokorazvijena sposobnost povezivanja informacija, uočavanja odnosa i obrazaca (analitičko mišljenje)▪ visokorazvijena sposobnost rješavanja problema▪ visokorazvijena sposobnost apstraktnoga mišljenja▪ kreativnost/ divergentno mišljenje, originalnost, inventivnost▪ sposobnost produkcije brojnih ideja (fluentnost)▪ mentalna fleksibilnost▪ brzo učenje (bez napora, s malo vježbe)▪ sposobnost dugotrajne i duboke koncentracije▪ odlično pamćenje▪ razvijena metakognicija▪ intelektualna znatiželja▪ maštovitost	<ul style="list-style-type: none">▪ potreba za intelektualnim izazovima i razumijevanjem svijeta oko sebe▪ velika usmjerenost prema cilju i unutarnja motivacija▪ upornost i ustrajnost u radu i velika radna energija▪ naglašeni specifični interesi i široko razvijeni različiti interesi▪ strast za učenjem, sklonost rješavanju problema▪ otvorenost prema novome iskustvu▪ težnja k savršenoj izvedbi, smisao za detalje i preciznost▪ naglašen smisao za humor▪ sklonost prema introverziji▪ razvijena svijest o sebi▪ povećana emocionalna osjetljivost▪ vrlo razvijeno razumijevanje neverbalne komunikacije▪ empatičnost▪ propitivanje pravila i autoriteta▪ nekonformizam▪ razvijen osjećaj za pravdu i visoki moralni standardi

OSOBINE KOJE MOGU OTEŽATI RAZVOJ I PRILAGODBU

- Perfekcionizam kao posljedica visokih vlastitih mjerila uspješnosti
- Dojam lijenosti ili nemarnosti zbog otpora prema rutinskome radu, ponavljanju, vježbi, mehaničkim radnjama i prejednostavnim zahtjevima, ali i zbog sporoga, temeljitog i detaljističkog napredovanja u područjima za koje su daroviti zainteresirani
- Tendencija „kompliciranja“, nezadovoljstvo jednostavnim i očitim rješenjima, neuspješnost u jednostavnim zadacima
- Izrazita potreba za samostalnom i usamljениčkom aktivnošću ili razmišljanjem zbog (pre)velike kritičnosti prema sebi i drugima te specifičnih interesa koje ne mogu razmijeniti s vršnjacima
- Otpor sudjelovanju u određenim razrednim aktivnostima ili aktivnostima u skupinama npr. onima koje procjenjuju neizazovnim, rutinskim kompetitivnost, osjećaj suparništva prema vršnjacima tendencija propitivanja nametnutoga autoriteta, svih postavljenih pravila, običaja.

MOGUĆE TEŠKOĆE U SOCIO-EMOCIONALNOME PODRUČJU

- Daroviti često ne pokazuju onu razinu uspješnosti koja se od njih očekuje s obzirom na visoke sposobnosti
- Njihov emocionalni i socijalni razvoj ponekad nije usklađen s intelektualnim razvojem
- Teškoće često zbog nerazumijevanja i neprikladnoga reagiranja okoline na darovito dijete
- Teškoće proizlaze:
 - iz previsokih (ili preniskih) očekivanja okoline, izrazito natjecateljskoga školskog okružja koje želi iskoristiti kapacitete darovitoga djeteta, a pri tome zanemaruje njegove druge potrebe
 - iz nerealnih očekivanja okoline da na svakom području darovito dijete treba biti natprosječno razvijeno
 - od unutarnjih sukoba koji se javljaju u darovitome djetetu zbog velikoga nerazmjera između intelektualnoga i socioemocionalnoga razvoja
 - iz misaone razvijenosti i izrazite senzibilnosti zbog čega darovito dijete uočava nesklad unutar sebe te istodobnu različitost u odnosu na vršnjake.

NEUSPJEH U RAZVIJANJU DAROVITOSTI

- Razlozi:
 - neprimjećivanje znakova sposobnosti
 - nemogućnost okoline da potakne kod učenika razvoj pozitivne slike o sebi i cilju usmjereno samoregulirano ponašanje
 - zdravstveni problemi
 - odrastanje u socijalno i ekonomsko deprivirajućim uvjetima s premalo kvalitetnih poticaja
- Važnost prikladne obiteljske i odgojno-obrazovne podrške.

IDENTIFIKACIJA DAROVITIH

- Uočavanje i utvrđivanje darovitosti kako bi se prepoznale i zadovoljile autentične odgojno-obrazovne potrebe darovite djece i učenika.
- Identifikacija se provodi kako bi se osigurala odgovarajuća odgojno-obrazovna podrška djetetu ili učeniku koji pokazuje određene potencijale (sposobnosti i druga obilježja) i time pridonijelo njegovu cjelovitom razvoju.
- Provodi se timski, a tim vodi i koordinira psiholog u suradnji s odgajateljima, učiteljima, drugim stručnim suradnicima, roditeljima te, prema potrebi, sa stručnjacima izvan odgojno-obrazovne ustanove.

SMJERNICE ZA IDENTIFIKACIJU

- Omogućiti identifikaciju u svim područjima darovitosti
- Provoditi u svakoj odgojno-obrazovnoj ustanovi
- Dinamičan, kontinuiran, stalno otvoren i višekratni proces vođen kontinuiranim praćenjem odgojno-obrazovnih potreba djece i učenika
- Pratiti razvoj i uočavati prve znakove darovitosti u što ranijoj dobi, ali omogućiti identifikaciju u svim fazama razvoja
- Proces identifikacije treba biti inkluzivan i nepristran, proveden valjanim i sveobuhvatnim metodama i postupcima koji su prilagođeni individualnim potrebama djece i učenika, posebno onih koji su teže uočljivi kao daroviti

PROCES IDENTIFIKACIJE: FAZA UOČAVANJA

Prepoznavanje pokazatelja koji upućuju na darovitost. Darovitu djecu i učenike uočavaju roditelji, vršnjaci, odgajatelji, učitelji i stručni suradnici te stručnjaci izvan ustanove.

- opažanja i procjene odgajatelja i učitelja
- procjene vršnjaka
- opažanja i procjene roditelja
- samoprocjena učenika
- anegdotski nalazi o djetetu/učeniku (prikazi situacija, događaja iz svakodnevnoga i školskoga okružja itd.)
- uočavanje iznimnih uradaka (produkata)

PROCES IDENTIFIKACIJE: FAZA UTVRĐIVANJA

Procjenjivanje i mjerenje sposobnosti, osobina i kompetencija pojedinca zbog određivanja vrste i stupnja darovitosti.

- Psiholog provodi testiranja kognitivnih sposobnosti i osobina ličnosti s djecom i učenicima koji su uočeni kao potencijalno daroviti.
- Kao dio procesa identifikacije, psiholog provodi i naraštajno ispitivanje kognitivnih sposobnosti. Preporuča se primjena testova za utvrđivanje općih intelektualnih sposobnosti u prvome razredu OŠ te primjena testova za utvrđivanje specifičnih intelektualnih sposobnosti u šestome razredu.
- Razvijenost kompetencija u pojedinome području darovitosti npr. umjetničkome, sportskome, matematičkome, tehničkome, socijalnome utvrđuje stručnjak za to područje.

UTVRĐIVANJE DAROVITOSTI

Obuhvaća različite postupke kojima se mjere i potencijali (sposobnosti) i produkti (postignuća i uradci).

- mjerenje sposobnosti učenika (opće i specifične sposobnosti, kreativnost itd.)
- ispitivanje vještina i znanja (posebno onih koji se očekuju u višim razredima od onoga koji pohađa daroviti učenik)
- kvalitativna analiza i procjena produkata (različitih uradaka)
- analiza i procjena postignuća (školskih ocjena, rezultata na ispitima, sudjelovanja i rezultata na natjecanjima, smotrama, izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima...) djeteta/učenika
- ispitivanje osobina ličnosti, motivacije i ponašanja učenika

REZULTATI IDENTIFIKACIJE

- Sve nalaze prikupljene u procesu uočavanja i utvrđivanja darovitih objedinjuje stručni tim za darovite
- Na temelju rezultata pripremaju mišljenje o primjerenim oblicima školovanja i/ili podrške za identificiranu darovitu djecu/učenike.
- Ako preporučeni oblici podrške zahtijevaju daljnje postupanje i donošenje službenoga rješenja nadležnih institucija o promjeni oblika školovanja, odgojno-obrazovna ustanova dužna je pripremiti i proslijediti mišljenje nadležnim institucijama, čime se ostvaruje pravo na osobni kurikulum i mentora (i/ili asistenta za darovitu djecu s teškoćama).

POSEBNOSTI IDENTIFIKACIJE NEKIH DAROVITIH

- Iznimno daroviti
- Daroviti s teškoćama
- Daroviti iz nepovoljnog obiteljskog i socioekonomskog okruženja i manjinskih skupina
- Daroviti čija postignuća i uspjeh ne odgovaraju njihovim visokim sposobnostima
- Daroviti izraženih specifičnih sposobnosti

POSEBNOSTI IDENTIFIKACIJE

- Visoki potencijal ne manifestira se uvijek u vidljivim kompetencijama ili u ponašanju i uradcima na očekivani način
- Naraštajno testiranje kognitivnih sposobnosti može im biti nedostatno ili neprimjereno
- Standardni mjerni postupci usmjereni na mjerenje akademskih sposobnosti nisu dostatni
- Zahtijevaju složeniji i individualno prilagođen postupak identifikacije
- Uz testiranje sposobnosti i kreativnosti zahtijevaju veću zastupljenost alternativnih metoda procjene kao što su analiza uradaka iz izvanškolskih programa i situacija, procjene vršnjaka, preporuke stručnih odraslih osoba, intervju s prethodnim

POSEBNOSTI IDENTIFIKACIJE

Razlozi:

- Efekt “stropa” – dosezanje potpunog broja bodova na testovima inteligencije
- Razvojne poteškoće ometaju proces uočavanja i utvrđivanja, kao i veća orijentiranost na ublažavanje teškoća nauštrb poticanja potencijala
- Nisko samopouzdanje, emocionalne poteškoće i oskudno verbalno /jezično izražavanje
- Procjena specifičnih sposobnosti zahtijeva uz primjenu testova specifičnih sposobnosti i kreativnosti, opažanje ponašanja u obogaćenom okruženju i procjenu vještina i produkata od strane afirmiranih odraslih osoba u specifičnom području (npr. umjetničkom, psihomotornom, psihosocijalnom području)

ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRŠKA DAROVITIM UČENICIMA: KRITERIJI ZA PROCJENU PRIKLADNOSTI

- Osigurava emocionalno sigurno ozračje, ali s dovoljno mentalnih izazova
- Osigurava prikladnu socijalizaciju i pripadnost skupini vršnjaka
- Omogućava povremeno homogeno grupiranje - druženje i učenje sa sebi sličnima, odnosno ne samo s vršnjacima po kronološkoj dobi
- Naglasak stavlja na proces učenja i potrebe učenika, a ne samo na iznimne produkte i rezultate
- Maksimalno pridonosi razvijanju viših razina kognitivnih procesa
- Maksimalno je fleksibilna i otvorena

POSEBNOSTI PODRŠKE NEKIM DAROVITIMA

- Nekim darovitima potrebna veća izmjena pojedinih dimenzija, prilagodba pristupa i individualno vođenje
- Izbor prikladnih metoda učenja, mentora i učitelja te okruženja učenja
- Dostupnost većeg raspona resursa
- Maksimalna fleksibilnost u pogledu vremena i mjesta učenja te vrednovanja naučenog, mogućnost školovanja u obiteljskom domu
- Razvoj specifične motivacije uz mentora
- Individualno savjetovanje i potporu razvoju samopoštovanja
- Izrada osobnog kurikulumu, službeno rješenje o posebnoj odgojno-obrazovnoj podršci
- Intenzivnija suradnju s institucijama izvan škole i roditeljima

RAZLIKOVNI KURIKULUM

- Unošenje izmjena (razlikovnosti) u predmetne kurikulare i kurikulare međupredmetnih tema:
 - ✓ odgojno-obrazovni ishodi (očekivanja)
 - ✓ pristupi učenju i poučavanju
 - ✓ produkti
 - ✓ tempo učenja
 - ✓ okruženje učenja
- Uvodi se za sve identificirane darovite učenike i prilagođen je njihovim odgojno-obrazovnim potrebama.
- Pri kurikulumskome planiranju odgojno-obrazovnoga rada u svim odgojno-obrazovnim ciklusima, polazeći od smjernica i preporuka tima za darovite, (predmetni) učitelji planiraju prikladne izmjene u kurikulumu za konkretne darovite učenike.

OSOBNI KURIKULUM

Izrađuje se za:

- darovite učenike s teškoćama (prate se smjernice opisane u *Okviru za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje djece i učenika s teškoćama*)
- darovite učenike koji značajnije mijenjaju tempo učenja (ranije prelaze u viši razred ili ranije prelaze u viši razred iz jednoga ili više nastavnih predmeta)
- iznimno darovite učenike

IZMJENE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Što učenici znaju, mogu učiniti i koje stavove/vrijednosti imaju razvijene u određenoj predmetnoj domeni/konceptu na kraju godine učenja i poučavanja određenoga predmeta?

SADRŽAJI

- Obogaćivanje sadržaja (uči se šire/ uči se dublje)
- učinimo ga apstraktnijim, složenijim, povezanijim ili suženijim.

AKTIVNOSTI

- Pomak prema višim razinama kognitivnih procesa, odnosno prema rješavanju problema, kreativnome, kritičkom mišljenju i znanstvenome načinu razmišljanja.

IZMJENE PRISTUPA UČENJA I POUČAVANJA

- Aktivna uloga učenika u razvoju znanja, vještina i stavova
- Veći udio onih pristupa učenju i poučavanju koji od učenika zahtijevaju:
 - izbor sadržaja / aktivnosti učenja i pristupa učenju/rješavanju zadataka
 - rješavanje složenih i/ili slabo definiranih problema
 - samoregulirano istraživačko učenje (učenje otkrivanjem)
 - rad na projektima
 - sudjelovanje u integriranoj nastavi
 - sudjelovanje u raspravama
 - refleksiju na procese i rezultate učenja.

IZMJENE PRODUKATA (REZULTATA UČENJA, URADAKA)

- Daroviti u svojim produktima pokazuju kako ovladavaju znanjem i vještinama na višoj razini
- Produkti koji se traže od darovitih mogu biti domišljati i originalni problemski zadatci za druge učenike, umna mapa, plakat, članak u časopisu, prezentacija, uradak nastao praktičnom izradom, diskusija, javni nastup (izlaganje, koncert, kazališna predstava), izložba itd.
- Neke produkte koje očekujemo od ostalih učenika ne treba zahtijevati u jednakoj mjeri i od darovitih učenika, osobito ne one koji nastaju primjenom nižih razina kognitivnih procesa i u kojima se očekuje ponavljanje niza istovrsnih zadataka.

IZMJENE TEMPA UČENJA

- Raniji prelazak u viši razred („preskakanje razreda” unutar iste odgojno-obrazovne razine ili prelazak u višu razinu odgoja i obrazovanja)
- Raniji prelazak u viši razred u nastavnome predmetu (ubrzanje u pojedinom predmetu, a u ostalim predmetima učenik ostaje u razrednome odjelu sa svojim vršnjacima)
- Ubrzanje unutar nastavnoga predmeta bez prelaska u viši razred
 - *sažimanje kurikuluma* (izostavljanje nekih (dijelova) ishoda koje je daroviti učenik već ostvario i uvođenje novih ishoda)
 - *kontinuirano napredovanje* (učitelj prati napredovanje i ostvarivanje ishoda te brže uvodi nove ishode)
 - *samovođeno napredovanje* (ubrzano ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda pod upravljanjem samog učenika)

IZMJENE OKRUŽENJA UČENJA

- Fizičko i socijalno okruženje učenja
- Rad u heterogenim grupama
- Rad u homogenim grupama
 - unutar razreda za rad na zahtjevnijim zadatcima
 - izvan razreda u nekome od oblika dodatnih školskih aktivnosti s učenicima različite dobi, ali sličnih sposobnosti i interesa
 - paralelnim pohađanjem dviju škola: redovite škole i škole za područno specifične darovitosti (umjetničke i sportske).
- Samostalno učenje
- Rad s mentorom

RAZLIKOVNI KURIKULUM IZVAN REDOVITE NASTAVE

- Upis naprednoga predmeta - predmeta iz višega razreda/ciklusa za učenike osnovnih i srednjih škola te kolegija na fakultetu za učenike srednjih škola
- Sudjelovanje u posebnim odgojno-obrazovnim skupinama za darovite
- Natjecanja i smotre

IZVANŠKOLSKI OBLICI RADA

- Osobito su značajni u poticanju specifičnih područja darovitosti
- Važni za identifikaciju darovitih učenika koji imaju neku teškoću u razvoju, ili u ponašanju ili podbacuju u školskome uspjehu
- Škole otvorene za suradnju s drugim institucijama i organizacijama

DOKUMENTIRANJE I VREDNOVANJE PRIMJERENOSTI I UČINKOVITOSTI PODRŠKE

- Mapa o djetetu/mapa o učeniku (izvješće o utvrđivanju darovitosti, izvješća o napredovanju, mišljenja, izabrani uradci povezani s oblicima odgojno-obrazovne podrške)
- Osiguravanje sljedivosti dokumentacije o odgojno-obrazovnoj podršci između različitih odgojno-obrazovnih ciklusa i/ili ustanova putem službene dokumentacije
- Daroviti učenik je već pri upisu evidentiran kao darovit te se odmah planiraju i poduzimaju odgovarajući koraci u organiziranju odgojno-obrazovne podrške.
- Izvješćivanje o napredovanju darovitog učenika, vezano uz aktivnosti koje čine razlikovni/osobni kurikulum.
- U proces vrednovanja podrške potrebno je uključiti i učenika.

IZVJEŠĆIVANJE O POSTIGNUĆIMA DAROVITIH

- Napomena u svjedodžbi
 - O primjeni razlikovnog kurikuluma za sve darovite učenike
 - Pri ranijemu upisu u prvi razred osnovne škole
 - Pri ranijemu prelasku u viši razred
 - Pri ranijemu prelasku u viši razred u pojedinome nastavnom predmetu.
- Pri ranijemu prelasku u viši razred u predmetu u svjedodžbu se upisuje zaključna ocjena koja predstavlja usvajanje odgojno-obrazovnih ishoda u višoj godini učenja predmeta. U napomeni se navodi da je učenik ubrzano napredovao u predmetu, za koje je godište ocijenjen te da je u potpunosti svladao zahtjeve predmetnoga kurikuluma iz nižega godišta.
- Dodatak svjedodžbi za darovite s OK
 - Izmjene u kurikulumu
 - Korišteni oblici podrške i aktivnosti, ime i ustanova mentora te broj sati aktivnosti.
 - Usvojenosti planiranih odgojno-obrazovnih ishoda opisuje se u kvalitativnome (opisnome) osvrtu koji piše mentor, predmetni učitelj ili razrednik.

GLAVNE IDEJE OKVIRA ZA UČENIKE S TEŠKOĆAMA

POLAZIŠTE

- Velika većina djece i učenika će moći sudjelovati u cjelokupnim iskustvima učenja i poučavanja te uspješno ostvarivati očekivane odgojno-obrazovne ishode na različitim razinama
- Za neku djecu i učenike potrebno je osigurati posebnu podršku i prilagodbe u cilju osiguravanja pristupanja školskim aktivnostima, sadržajima i ishodima na ravnopravnim osnovama npr. putem
 - prilagodbi pristupa učenju, poučavanju i vrednovanju
 - prilagodbi okruženja učenja i poučavanja
 - prilagodbi sadržaja i ishoda učenja (u pojedinim slučajevima)

NAČELA INKLUZIVNOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

- **Inkluzivni odgoj i obrazovanje:** Jednake mogućnosti pristupa i sudjelovanju u odgoju i obrazovanju te ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda na ravnopravnim osnovama („škola za sve“)
- **Puna uključenost** djece i učenika s teškoćama
- **Usmjerenost na zadovoljavanje individualnih potreba:** svakom djetetu i učeniku osigurati okruženje i poticaje te pružiti specifičnu podršku koja u najvećoj mogućoj mjeri pridonosi razvoju njihovih punih potencijala (učenik u središtu)

TKO SU DJECA I UČENICI S TEŠKOĆAMA

- Ona djeca čije sposobnosti u međudjelovanju s čimbenicima iz okoline ograničuju njihovo učinkovito i ravnopravno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu te sukladno tome imaju teškoće u učenju i odrastanju
- *OECD međunarodna klasifikacija teškoća iz 2005. godine*
 - Djeca i učenici s teškoćama u razvoju (oštećenja i/ili poremećaji organskog porijekla, *engl. disabilities*)
 - Djeca i učenici sa specifičnim teškoćama u učenju i/ili problemima u ponašanju i/ili emocionalnim problemima (*engl. difficulties*)
 - Djeca i učenici s teškoćama uvjetovanim odgojnim, socijalnim, ekonomskim, kulturnim i/ili jezičnim čimbenicima (*engl. disadvantages*)

NAGLASCI OKVIRA 1

- širenje potpore na sve učenike s teškoćama
- pravo svih učenika s teškoćama na Osobni kurikulum
- pravodobnost djelovanja: rano otkrivanje teškoća, pravovremene prilagodbe i sustavno praćenje napredovanja učenika s teškoćama
- kurikularno planiranje vođeno odgojno-obrazovnim potrebama pojedinog djeteta/učenika s teškoćama
- razrada prilagodbi u cilju stvaranja okruženja poticajnog za učenje i kreiranja iskustava učenja koji doprinose razvoju i napredovanju
- osiguravanje resursa potpore (pomoćnici u nastavi, mobilni timovi potpore, stručni komunikacijski prevoditelji)
- protočnost relevantnih informacija

NAGLASCI OKVIRA 2

- suradnja ustanova i stručnjaka te timski pristup: Tim za podršku unutar svake ustanove
- definiranje uloga svih dionika u odgojno-obrazovnom radu s učenicima s teškoćama
- partnerstvo s obitelji
- participacija djece/učenika s teškoćom
- naglašavanje važnosti tranzicije i mentalnog zdravlja učenika i djece
- definiranje posebnih oblika potpore npr. rehabilitacijskih postupaka i programa, savjetodavnoga rada s učenikom, produženog stručnog postupka itd.

TIM ZA PODRŠKU

RANO PRAĆENJE I UTVRĐIVANJE TEŠKOĆA

- Sustavno praćenje razvoja i napredovanja djece
- Rano praćenje i utvrđivanje teškoća
- Pravodobna i učinkovita rana intervencija i prevencija problema
- Sva djeca do polaska u školu, neovisno o tom jesu li uključena u sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja
- **Tim za podršku** dječjeg vrtića po potrebi u proces uključuje procjene **vanjskih stručnjaka** (liječnika različitih specijalnosti, kliničkih psihologa, edukacijskih rehabilitatora, logopeda, socijalnih pedagoga i dr.)
- **Liječnik** pokreće postupak pred mjerodavnim **jedinstvenim tijelom vještačenja** radi utvrđivanja vrste i stupnja teškoće u razvoju djeteta te potrebe za odgovarajućim uvjetima za njegu, odgoj i zaštitu

PRAĆENJE I UTVRĐIVANJE TEŠKOĆA U ŠKOLI

- Utvrđivanje onih teškoća koje prije nisu bile primijećene (npr. oštećenje vida)
- Utvrđivanje **sekundarnih teškoća** (emocionalnih teškoća, problema u ponašanju i dr.).

1. **UČITELJ** uz pomoć ostalih članova **TIMA ZA PODRŠKU** - uočavanje odstupanja u ostvarivanju očekivanih odgojno-obrazovnih ishoda (uočavanje slabog napredovanja, neuspjeha) tijekom procesa učenja i poučavanja

2. VANJSKI STRUČNJACI

- Ako postizanje planiranih odgojno-obrazovnih ishoda izostaje unatoč promjenama u pristupima učenja i poučavanja,
- ili ako tim za podršku škole procijeni da je potrebno, učenik se upućuje na procjenu kod vanjskih stručnjaka

3. MJERODAVNI URED ZA POSLOVE ODGOJA I OBRAZOVANJA

- U slučaju utvrđene teškoće
- Zahtjev za potrebe promjene oblika školovanja (prilagodbe kurikuluma i utvrđivanja primjerene vrste osobnog kurikuluma.

IZAZOVI PROCESA UTVRĐIVANJA TEŠKOĆA

- O uspješnosti procesa utvrđivanja teškoća ovisi postavljanje realnih i ostvarivih odgojno-obrazovnih ciljeva i očekivanja, određivanje prikladnih pristupa učenja i poučavanja, kao i o donošenju odluka o primjerenim oblicima uključivanja
- Prilagodbe **tijekom procesa utvrđivanja teškoća i praćenja**
- Prepoznavanje **darovitih** učenika s teškoćama
- Roditeljska uloga u procesu utvrđivanja teškoća (roditelj kao partner, osoba koja poznaje dijete u drugom kontekstu)
- Prijenos relevantnih podataka iz dječjeg vrtića u osnovnu školu te poslije u srednju školu ----- uspješniji prelazi

KURIKULARNO PLANIRANJE

NAČELA KURIKULARNOG PLANIRANJA

CJELOVIT SUSTAV PODRŠKE

- Podrška u učenju, komunikacijska podrška, podrška u kretanju, psihološka podrška i savjetovanje, dodatni specifični oblici podrške
- Kod učenika s teškoćama
 - češće pokazuju probleme u ponašanju i imaju poremećaje mentalnog zdravlja nego vršnjaci tipičnog razvoja
 - znakovi narušenog mentalnog zdravlja mogu biti različiti u odnosu na one tipičnog razvoja
 - negativna iskustva i česti neuspjesi mogu dovesti do snižene razine samopouzdanja i nedostatka samoinicijative; tjeskobe i širokog spektra neprihvatljivog ponašanja, niskog praga tolerancije na bilo koji zahtjev okoline i podražaje (vidni, slušni, taktilni), problema spavanja, prehrane, povlačenja iz aktivnosti na nastavi kao i aktivnosti slobodnog vremena te socijalne isključenosti.

IZRADA OSOBNOG KURIKULUMA

VRSTE OSOBNIH KURIKULUMA

OK JE OK! 😊

A Prilagodba kurikuluma

- prilagodba pristupa učenja i poučavanja bez prilagodbi odgojno-obrazovnih ishoda (OK-A1)
- prilagodba odgojno-obrazovnih ishoda i pristupa učenja i poučavanja (OK-A2)

B Prilagodba kurikuluma

- znatna prilagodba odgojno-obrazovnih ishoda i pristupa učenja i poučavanja (OK-B)

C Prilagodba kurikuluma

- znatna prilagodba i zamjena odgojno-obrazovnih ishoda i pristupa učenja i poučavanja (OK-C)

GDJE SE PROVODE OK-B I OK-C?

OK-B može se provoditi u redovnom, djelomično u redovnom, a djelomično u posebnom razrednom odjelu, ali i u posebnom razrednom odjelu, ovisno o potrebama učenika i specifičnostima školskih lokalnih uvjeta.

OK-C se provodi u posebnim razrednim odjelima sukladno Mreži školskih ustanova te u redovnom razrednom odjelu kada na području jedinice lokalne samouprave nije ustrojen posebni razredni odjel, ili ako se procijeni da je moguće uspješno uključivanje učenika u redovni razredni odjel.

PRILAGODBA KURIKULUMA

- Višestruke, različite i promjenjive potrebe djece i učenika s teškoćama
- Djeca i učenici s istim oblikom teškoće ne zahtijevaju nužno isti oblik prilagodbe
- Potrebe za prilagodbama mogu se mijenjati tijekom vremena
- Stalna ili privremena odgojno-obrazovna podrška u svim ili samo nekim područjima učenja i predmetima
- Potrebno dogovarati s roditeljima, ali i s učenikom, kad je god to moguće
- Prilagodbe:
 - odgojno-obrazovnih ishoda
 - pristupa učenja i poučavanja
 - vrednovanja odgojno-obrazovnih ishoda

RAZUMNE PRILAGODBE

- a) vrsta i stupanj teškoće
- b) učenikovi **potencijali i jake strane**
- c) **motiviranost** učenika za učenje i prihvaćanje prilagodba
- d) utjecaji na:
 - “ ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda,
 - “ sposobnost sudjelovanja učenika u učenju
 - “ njegovu neovisnost
- e) omjer troška i dobrobiti

PRILAGODBE PRISTUPA UČENJA I POUČAVANJA

- Prilagodbe postupaka učenja i poučavanja
 - način predstavljanja sadržaja i/ili zahtjeva za izvođenje aktivnosti
 - vrijeme potrebno za poučavanje, učenje ili obavljanje zadatke
 - aktivno uključivanje učenika u proces učenja i poučavanja
- Prilagodba tempa učenja i poučavanja - sporiji prolaz kroz kurikulum
- Prilagodbe okruženja učenja
 - prostor i načini provedbe aktivnosti
 - okruženje odgojne skupine i razredno okruženje
 - stručna podrška (pomoćnik u nastavi, stručni komunikacijski posrednik, mentor)
- Uvođenje potpomognute komunikacije i prilagodba materijala
- Privremeni oblici obrazovanja (nastava u kući, nastava u zdravstvenoj ustanovi, nastava na daljinu)

PRILAGODBE VREDNOVANJA USVOJENOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

- Prilagodbe procesa vrednovanja
- Prilagodbe ispitnih materiala i sredstava
- Prilagodbe metoda vrednovanja

- prednost uspoređivanju učenikovih rezultata s njegovim individualnim inicijalnim rezultatom te s postavljenim ishodom u njegovom OK-u, a ne s unaprijed određenim razrednim, školskim ili državnim standardom

VREDNOVANJE, DOKUMENTIRANJE I IZVJEŠĆIVANJE O POSTIGNUĆIMA I NAPREDOVANJU DJETETA/ UČENIKA S TEŠKOĆAMA

- Mapa o djetetu/učeniku u tiskanom i/ili elektroničkom obliku –instrument praćenja djeteta/učenika od rane i predškolske dobi do kraja školovanja
- Izvješće o napredovanju djeteta/učenika
- Dodatak svjedodžbi

DODATAK SVJEDODŽBI

- Samo za učenike koji se školuju po OK s prilagodbom odgojno-obrazovnih ishoda
- Opisuju se prilagodbe ishoda u pojedinim predmetima i daje kvalitativni osvrt na postignuća i napredovanje. Poseban je naglasak u osvrtu stavljen na opis postignutih razina kompetencija koje čine odgojno-obrazovne ishode.
- U strukovnom obrazovanju opisuje se razina razvijenosti kompetencija važnih za stjecanje određene kvalifikacije.
- Cjelovita kvalifikacija sa smanjenim opsegom - kvalifikacija koja se temelji na osobnim kurikulumima s prilagodbama odgojno-obrazovnih ishoda i pristupa učenja i poučavanja, no koja samostalno udovoljava uvjetima za pristupanje odgovarajućem tržištu rada.

Što se događa s okvirima?

- Prijedlozi Okvira koje su izradile stručne radne skupine unaprijeđeni su na temelju stručne i javne rasprave
- Nalaze se na web stranicama Ministarstva
- U novom Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 68/18) ih nema!!!
- Gdje su u Školi za život?

HVALA NA PAŽNJI!

zrinka@idi.hr

